

• DE ZWERFSTEEN

PERIODIEKE UITGAVE VAN DE HISTORISCHE VERENIGING STEENDEREN

HVS

www.historischeverenigingsteenderen.nl

“Makkeluk Zat Museum”

- Mijmeringen van weleer
- De militaire dienstplicht van Hendrik Jansen
- Van de activiteitencommissie

• 2015-3

De herfst heeft inmiddels zijn intrede gedaan en ik hoop van harte dat u kunt terug zien op een mooie zomer. Voor de Historische Vereniging Steenderen begint het "normale leventje" met vergaderingen en bijeenkomsten weer.

In juli jl. heeft het bestuur van de HVS helaas afscheid moeten nemen van ons zeer gewaardeerd oud- bestuurslid Karel Meenink. Hij is op 65 jarige leeftijd na een lange ziekteperiode overleden. Karel was met zijn nuchtere kijk op de dingen en zijn positief kritische mening een waardevol lid van ons bestuur.

Een paar weken later hebben we afscheid moeten nemen van Hendrik Wentink, hij is 84 jaar geworden. Hendrik Wentink is geboren en getogen in onze gemeente, we noemden hem wel lachend, een "wandelende encyclopedie". De laatste jaren was hij vaak te vinden op ons archief in Baak, om de archiefstukken te ordenen en waar nodig aan te vullen. We zullen zijn waardevolle bijdrage aan de HVS zeker gaan missen.

In deze Zwerfsteen een artikel van de hand van oud-inwoner van Steenderen Theo Masselink met als titel: Mijmeringen van weleer. Hij is geboren en opgegroeid op de Covik en schrijft over

die goede oude tijd en of die tijd inderdaad wel zo goed was? Voor velen van u zal het heel herkenbaar zijn.

In deze uitgave vindt u een zeer interessant artikel over de militaire dienstplicht van Hendrik Jansen, geschreven door Wim Jansen. Het handelt o.a. over de tijd dat Napoleon de Burgerlijke Stand in Nederland invoerde waardoor hij, ook de dienstplicht beter kon afdwingen. De burgemeester moest de gegevens hiervoor aanleveren en u kunt hier een lijst vinden met 27 jongeren – geboren in het jaar 1792- uit de gemeente Steenderen, waarvan verschillende familiënamen u vast en zeker bekend voorkomen.

Verder kunt u in deze Zwerfsteen het verhaal lezen over Joop Sangers - u allen wel bekend van het museum bij de Molenkolk - met als titel: Het bijzondere leven van Joop Sangers uit Steenderen, het verhaal is opgetekend door Henny Rouwenhorst.

De activiteitencommissie heeft als vanouds weer gezorgd voor een afwisselend en interessant programma voor het komende seizoen. Graag hoop ik u op een van deze bijeenkomsten te mogen begroeten.

Gerard Huetink, voorzitter

Alle rechten voorbehouden.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

HVS

COLOFON

De Zwerfsteen is de kwartaaluitgave van de Historische Vereniging van (de voormalige gemeente) Steenderen, opgericht 1 juni 1992.

REDACTIE

Eindredacteur en layout:
Robert Sesink
Kastanjelaan 23
7221 GC Steenderen
Tel. 06-34854437
Email: robert@sesink.nl

Redactieleden:
Mieke van der Valk
Herman Nieuwenhuis

Correctie: Anneke Parent

BESTUUR

Voorzitter:
Gerard Huetink
Bakerwaardseweg 15a
7226 LR Bronkhorst
Tel. 0575-472283

Secretaris/bezorging:
p.a. Diane Teunissen
Bobbinkstraat 28
7223 LW Baak
hvs.1992@hotmail.com

Penningmeester:
Maurice Cremers
A. Ariënsstraat 35
7221 CA Steenderen
Tel. 0575-555815

LEDEN

Willy Pasman, 0575-452457
Diane Teunissen, 0575-441910
Bertus Rietberg, 0575-452004

ARCHIEF

Ons archief aan de Hofstraat 4 te Baak is op donderdagmiddag en elke eerste dinsdag van de maand van 18.30 uur tot 21.00 uur voor leden en geïnteresseerden geopend. Email: h-v-s@hetnet.nl

CONTRIBUTIE

De contributie bedraagt 25 euro per jaar per adres.

Regiobank Steenderen
Bankrekening:
NL16 RBRB 0685 2897 10,
t.n.v. Hist. Ver. Steenderen.

Losse nummers van de Zwerfsteen zijn te verkrijgen bij het secretariaat. Kosten: 5 euro per stuk; 7,50 euro in geval van omvangrijker uitgaven.

ISSN: 1386 - 5943
Oplage: 415

Mijmeringen van weleer (die goede oude tijd?)

Naarmate je ouder wordt, ga je steeds meer terugdenken aan tijden van weleer.

Je gaat vergelijkingen maken met het heden. Dan pas merk je een wereld van verschil.

Door Theo Masselink

Geboren in de twintiger jaren van de vorige eeuw, heb je de armoede op het plateland in de dertiger jaren nog vrij vers in je geheugen. Iedereen was arm, dat wel, maar de mensen van die tijd hadden ook niet geleerd voor zich zelf op te komen. Heel simpel lieten zij alles maar zoals het was.

Van vader op zoon deden zij alles op dezelfde wijze. Vader had het altijd al zo gedaan, dan zou het zo toch wel goed zijn!

Ook mijn vader en grootvader hebben zich in die jaren niet van de wijs laten brengen om de vaste gewoonten wat anders te doen dan zij gewend waren. Zouden zij dat wel gedaan hebben en was er dan wat mis gegaan, dan zou er in de gehele buurt tot in de verre omgeving over gepraat worden. Schande, toch!!!

Doorgaand met mijn gemijmer over weleer, weet ik dat wij het dag op dag moesten doen met maar één sneetje wittebrood. Voor de rest was er roggebrood met smalt (gesmolten varkensvet), soms belegd met spek, ham of nagelhout, maar heel vaak eigengemaakte jam.

Elke week kwam de bakker langs om zo'n grote 16 ponders roggebrood met een paar witte broden te bezorgen. Dat roggebrood was van eigen bodem en had voor het op tafel kwam een hele geschiedenis ondergaan.

De rogge werd in de herfst gezaaid, de zgn. winterrogge, om dan in de voorzomer op te schieten naar een hoogte van wel anderhalve meter. In de julimaand werd het dan met een zicht gemaaid, aan garven gebonden en aan de zgn. gasten gezet. Bij voldoende mooi weer werd het enkele dagen later in de hooiberg of aan de mijt gezet. Was het eenmaal herfst geworden dan kwam de dorsmolen om het graan te dorsen. De rogge kwam dan in jutezakken van ca. 70 kilogram. Daarna werd het naar boven gedragen en op de graanzolder los op een hoop gestort, om dan verdeeld over de rest van het jaar gebruikt te worden als veevoer.

Een deel daarvan was echter bestemd voor roggebrood. Deze werd weer in zakken geschept, op de bascule afgewogen op precies 70 kg. Op afroep van de bakker werd dan een zak op de (zgn.) stortkar met het paard er voor in Baak naar de molenaar gebracht.

Als klein jochie mocht ik dan gezeten in de bak van de kar meerijden. Een week later werd het paard weer ingespannen om het inmiddels gemalen roggemeel bij de molenaar in Baak op te halen, om dan met die ene zak roggemeel naar onze bakker in Steenderen te rijden om zo weer een week of zes, elke week van één, of twee 16 ponders roggebrood te worden voorzien.

“Ach jong, wij hebben het toch altijd zo gedaan”

Zes weken zijn echter snel voorbij en er was van de bakker al weer het bericht dat het roggemeel bijna op was. Vaak hoorde ik mijn vader dan zeggen: nu al weer, waarop hij het paard maar voor de kar deed om weer naar Baak en weer naar Steenderen te rijden.

Toen als kleine jongen heb ik toen al wel eens gedacht, maar nooit durven zeggen: Als je nu in een keer rijden twee zakken vol mee zou nemen, is dit toch veel minder werk! Als antwoord zou je dan krijgen: Ach jong, wij hebben het toch altijd zo gedaan, dan zal het toch wel goed zijn. ■

De militaire dienstplicht van Hendrik Jansen

Zoals verteld in de 'Zwerfsteen' 2015-1 zat er nog wat meer in het plastic zakje van Geert Jansen van de Koedokter dan het boekje 'Een Silvere Poort-Clock'. Als tweede viel op een ontslagbewijs van Hendrik Jansen, die in de Franse tijd als matroos op een Frans oorlogsschip de 'Pacificateur' had gediend en op 27 mei 1814 uit de zee-dienst werd ontslagen. Hij kreeg van de autoriteiten toestemming om terug te reizen naar zijn woonplaats Bronkhorst.

Door Wim Jansen

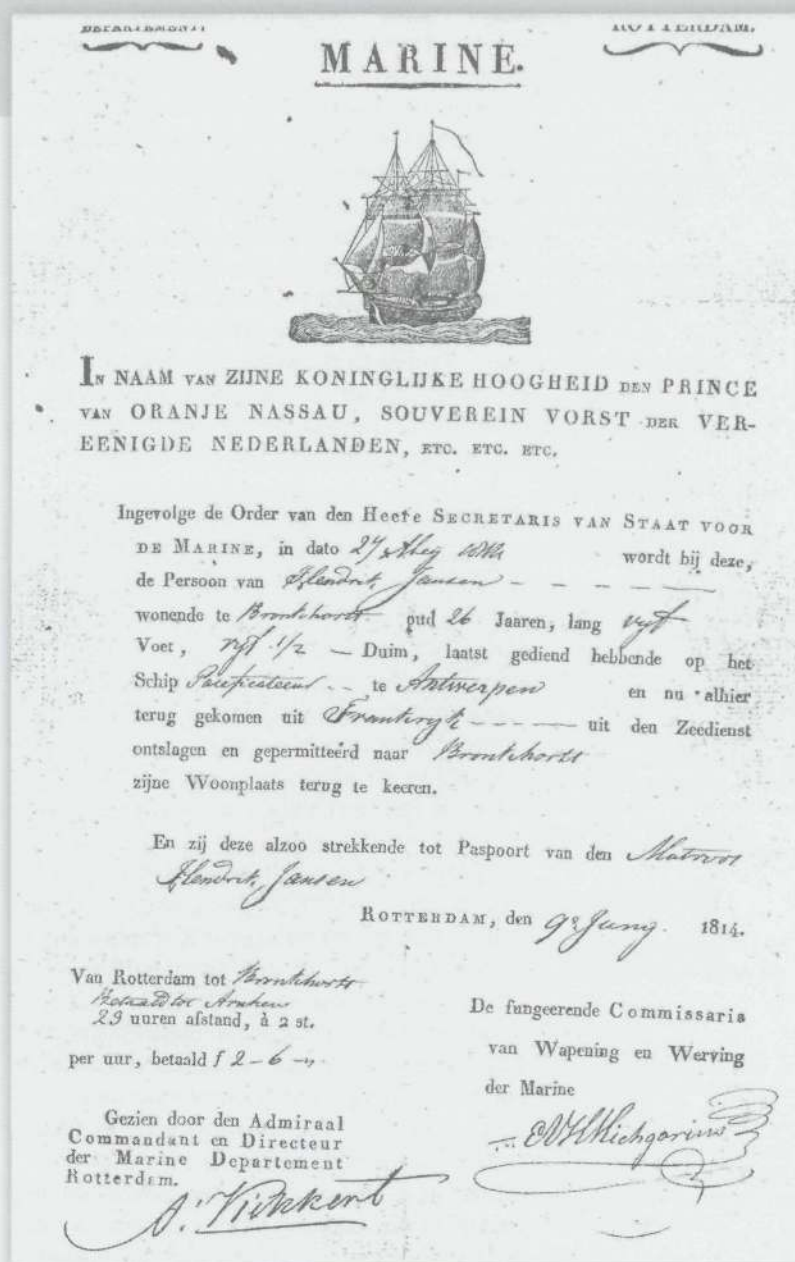
De vader van Hendrik was Jan Jansen en zijn moeder Hendrica Arentsen. Van deze familie is weinig bekend. In het begin hebben zij vermoedelijk in Leesten gewoond, want daar staan zij enige tijd ingeschreven onder de kerkelijke gemeente van Warnsveld. Volgens overlevering zou Jan toen koetsier zijn geweest. In 1803 overlijdt Jan en Hendrica verhuist met haar kinderen naar Bronkhorst.

Hendrik Jansen was na zijn diensttijd klompenmaker van beroep. Het was het eerste geslacht Jansen dat kwam wonen op de 'Koedokter' te Baak. Op 18 januari 1822 huwde hij met de dochter des huizes, Neesje Elisabeth Dijkman.

Wet op de conscriptie

Voor de Franse overheersing bestond het leger uit huurlingen bestaande uit vrijwilligers, vreemdelingen, landlopers en avonturiers. In Frankrijk werd op 5 september 1798 de wet op de conscriptie (dienstplicht) van kracht. Deze gold voor mannen in de leeftijd van 20 tot 25 jaar.

Lodewijk Napoleon was vanaf 1806 koning van het Koninkrijk Holland, maar kon slecht met zijn broer Bonaparte over weg. Hij wenste niet altijd naar zijn pijpen te dansen en weigerde zelfs de wet op de conscriptie in te voeren. Wel leverde hij een brigade van 3000 man voor zijn oorlog in Spanje, waar maar enkelen van zijn teruggekomen. Ook liet Lodewijk oogluikend handel met Engeland toe, de aartsvijand van zijn broer. Na een onderlinge fikse ruzie, waarbij Lodewijk aan het kortste eind trok, werd het Koninkrijk Holland

Ontslag uit Marine

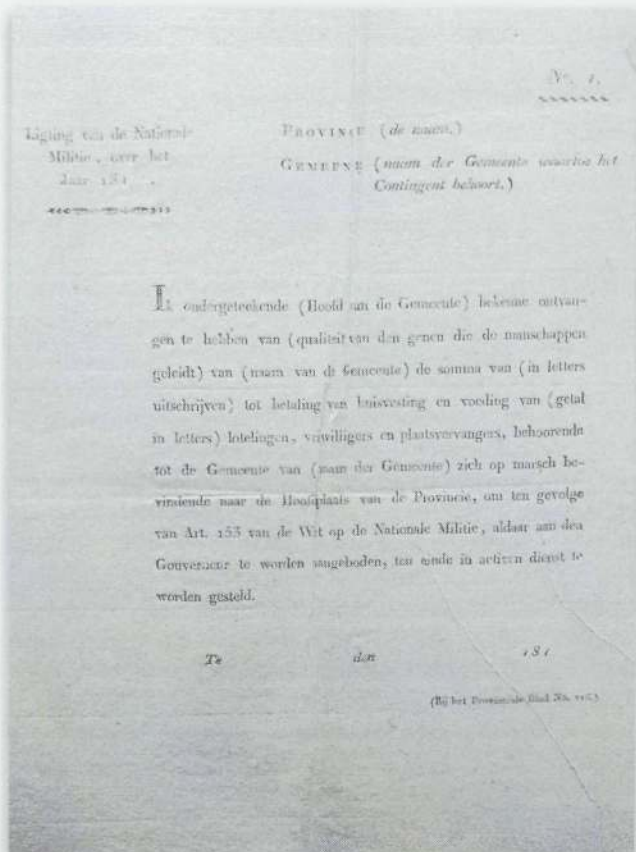
werd op deze lijst geplaatst. Bij hetzelfde decreet werden direct al 3000 dienstplichtigen maritieme inscripts (registranten) gevorderd, waarvan 1500 naar de schepen moesten vertrekken. De rest werd in reserve gehouden.

Loting

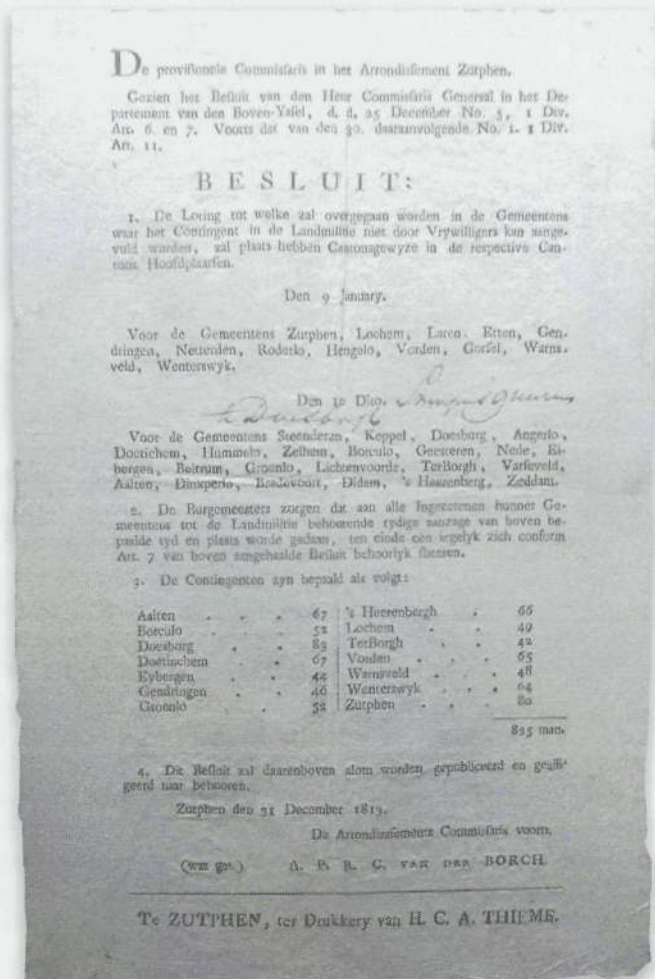
Nederland was opgedeeld in militiedistricten van ca. 100.000 inwoners, die weer opgedeeld werden in ieder 10 kantons. Steenderen behoorde bij het kanton Doesburg.

In die tijd moest ieder jaar iedere mannelijke inwoner die in dat jaar het negentiende levensjaar bereikte, zich laten inschrijven in de woonplaats van zijn ouders. Wie voor actieve dienst kon worden opgeroepen, werd bepaald door loting; de laagste nummers eerst. Er werd geloot per kanton. Als je ingeloot was, kon je eerst proberen vrijstelling te krijgen. Vrijstelling kon je krijgen als je te klein was, je lichamelijke gebreken vertoonde, meerdere broeders in dienst had of theologie studeerde. In de meeste gevallen werd er dan een jaar vrijstelling verleend en het jaar daarop moest je weer meeloten en je werd opnieuw gekeurd.

Als er geen reden was tot vrijstelling dan kon je een vervanger vragen, het 'remplaçantenstelsel'. Dat kon iemand zijn die dat jaar een hoger nummer had getrokken of een 'nummerverselaar', iemand die een jaar was uitgeloot en wel voor jouw nummer wilde gaan. Maar dit was kostbaar, want die persoon vroeg daar geld voor. Soms wel tot fl.1000, - Het hoogste bekende bedrag is fl.4200, - wat in Friesland betaald is om niet in dienst te hoeven. Dit werd gegeven als salaris voor de achterblijvende familieleden en of andere verzorgenden van de soldaat zoals bv zijn ouders en/of schoonouders. Het hoge bedrag werd veroorzaakt omdat maar ca. 19 % levend en ongeschonden terugkwam. Deserteren werd ook regelmatig gedaan. Maar werd je gepakt, dan wachtte je een zware straf en veelal ook een verlenging van de dienstdtijd, het is bekend zelfs naar 10 jaar. Maar er is ook een geval bekend dat een deserteur die gepakt werd, aan de staart van een paard werd vastgebonden. Vastzittend werd hij gesleept naar een gevang in de volgende plaats en bij aankomst bleek dat hij door het slepen was overleden. Men ging over het algemeen niet zachtzinnig met deserteurs om.

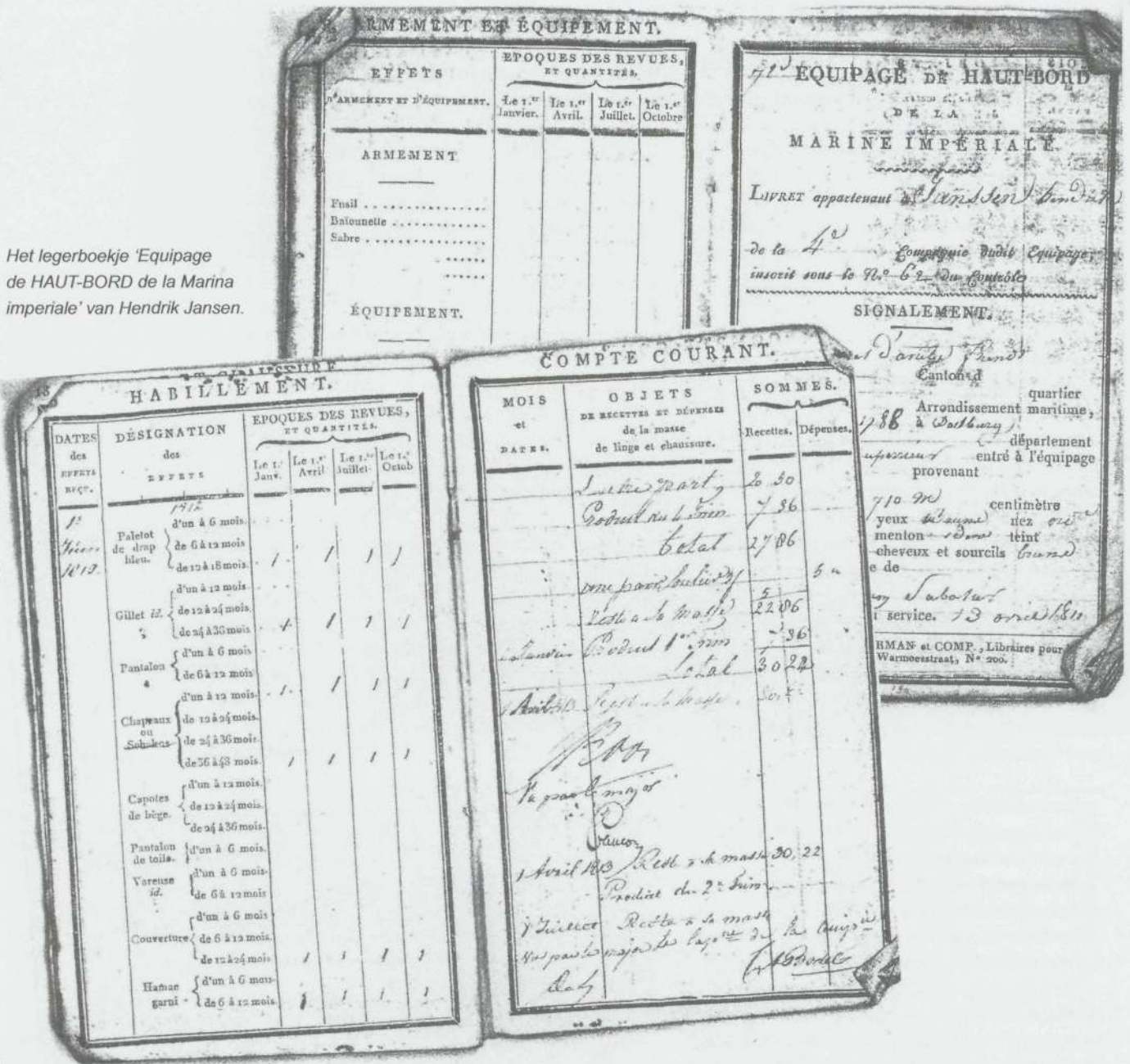

Afkoop loting

Aankondiging loting 1813

Het legerboekje 'Equipage de HAUT-BORD de la Marina imperiale' van Hendrik Jansen.

Omdat het remplaçantenstelsel grote invloed had op het aantal vrijwilligers - men kon op deze wijze meer geld verdienen - werd het in 1898 afgeschaft en vervangen door de persoonlijke dienstplicht. Het lotingssysteem is in 1938 afgeschaft.

Loting geboorte jaar 1788

Helaas ontbreken in de archieven de lijsten van de lotingen uit 1812, het jaar dat Hendrik Jansen voor de eerste keer moest loten. Wel is bekend dat volgens 'Het tableau uit de Mairie Steenderen van de in militaire dienst zijnde personen' dat in dat jaar 9 personen zijn ingeloot en dienst hebben gedaan. Volgens het overzicht van 1813 waren dat:

Jan Kempers, 123ste regiment. Reint Polman, 123ste regiment. Bernardus Pelgrom, 14^{de}

regiment. Hendrik Masselink, 33ste regiment, Willem Heijntink, 123ste regiment. Hendrik Memelink, 123ste regiment. Gerrit Jan Hueting, 11de regiment. Hendrik Brandenhorst, ter zee op het admiraalsschip Charlemagna en Hendrik Jansen, ter zee ook op het admiraalsschip Charlemagna.

In dienst

Volgens het legerboekje 'Equipage de HAUT-BORD de la Marina imperiale' van Hendrik Jansen is hij op 13 april 1811 in dienst gekomen. Het is niet duidelijk of dit via loting is geschied of onder het Organiek Decreet van 18 oktober 1810. Vermoedelijk het laatste, omdat hij als matroos werd aangesteld op het admiraalsschip Charlemagna, een linesschip dat behoorde bij het Franse Schelde eskader.

In het archief is een 'Journal du Maire' van de gekeurde personen aanwezig, die geboren zijn in 1792. Dat waren 27 jongeren die geboren waren in de gemeente Steenderen en er woonden en vier jongeren, elders geboren en woonachtig in Steenderen. Dat waren:

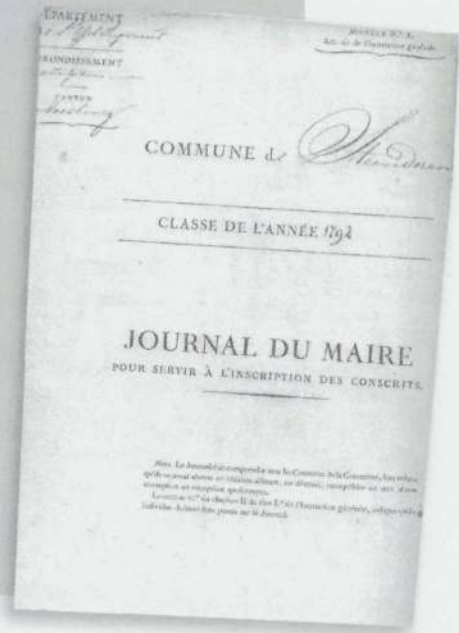
- Jacobus Jansen
- Bernardus Lambertus Bonnenberg
- Hermanus Hendrik Winkelhorst
- Bernardus Janssen
- Harmen Wesselink
- Hendrik Jan Evers
- Hendrikus Schoenaker
- Hendrik Massink
- Herman Dijkman
- Arend Teunissen
- Cornelis Stoltenberg
- Berend Berendsen Kolkman
- Antony Franciskus Kempers
- Bernardus Antonius Brink
- Evert Beunk
- Derk Jan Wunnink
- Hendrikus Holtslag
- Arend Huetink
- Gerrit Willem Roodheuvel
- Hendrik Jan Evers Groenenwout

- Jacobus Reindsen
- Albertus Gerhardus Breukink
- Hermanus Johannus Verwolde
- Harmen Otto Addink
- Jan Willem van Grol
- Jan Ellenkamp
- Johannes Bosman.

Van elders:

- Antoon Kleinstapel uit Wehl
- Harmen Sloot uit Hengelo
- Jan Dijenburg uit Vorden
- Jan Overkamp uit Hengelo.

Begin 1815 werden 3000 dienstplichtige jongemannen van drieëntwintig jaar opgeroepen. Uit deze groep is niemand opgeroepen.

NOM DE FAMILLE ou CONSCRIT	DATE DE LA NAISSANCE du conscrit	TABLE de CONSCRITS	RÉSIDENCE générale du CONSCRIT	NOM et PRÉNOM du Père ou de l'ONCLE	PROFESSION	INDICATION	OBSERVATIONS
2. Bars	Steenderen Dorsborg 1792	635	Steenderen Dorsborg	Harmen Gerrit van Gerrits	Journales bedier bedier	1 ^{er} présent en Personne	
3. Schoenaker	Steenderen Dorsborg 1792	635	Steenderen Dorsborg Winkelhorst Steenderen les parents	Peter Becke / Berden	Journales Journales	1 ^{er} présent en Personne	
4. Dijenburg	Steenderen Dorsborg 1792	715	Steenderen Dorsborg Winkelhorst	Hendrik Brouwer / Franke	Groen Payer bedier Journale	1 ^{er} présent en Personne	
25. Huetink	Steenderen Dorsborg 1792	680	Steenderen Dorsborg Winkelhorst Steenderen les parents	Maander Theodor / Gordone	Calbrietier —	1 ^{er} présent en Personne	
26. Dijkman	Steenderen Dorsborg 1792	690	Steenderen Dorsborg Winkelhorst Steenderen les parents	Hendrik Jan Hogenkamp / Franke	Calbrietier bedier Calbrietier	1 ^{er} présent en Personne	
27. Teunissen	Steenderen Dorsborg 1792	710	Steenderen Dorsborg Winkelhorst	Peter Klaas van / Franke	Groen Payer bedier Journale	1 ^{er} présent en Personne	
28. Stoltenberg	Steenderen Dorsborg 1792	685	Steenderen Dorsborg Winkelhorst Steenderen les parents	— Stoltenberg / Mied	Groen Payer — Journale	1 ^{er} présent en Personne	

Volgens de Franse gegevens, was Hendrik 1.66 meter lang, had een taillemaat van 71cm, was blond en had goede tanden. Hij kreeg als legerkleding beschikbaar:

- 2 blauwe vesten,
- 1 normaal vest (hemd),
- 2 broeken,
- 2 linnen onderbroeken,
- 1 deken,
- 1 hangmat,
- 1 wit en 1 blauw shirt,
- 1 paar kousen van katoen,
- 1 paar schoenen,
- 1 paar beenkappen,
- 1 tas,
- 1 borstel,
- 1 kam.

Ieder jaar in januari, april, juli en oktober werd er nieuwe kleding verstrekt. Vanaf januari 1812 kreeg hij extra bovenkleding, waarom is niet duidelijk.

Wat hij in 1811 aan soldij ontving is niet bekend, vermoedelijk was dit fl. 19,46 per kwartaal. In 1812 beurde hij fl. 24,57 en in 1813 fl. 28,35 per kwartaal.

In 1811 hervatte Rusland de handel met Groot-Brittannië, de aartsvijand van Napoleon. Napoleon protesteerde hiertegen bij Alexander I maar deze wilde hier niet naar luisteren. In stilte begon hij toen met de voorbereiding van de veldtocht aan Rusland. Op 22 juni 1812 verklaarde Napoleon de oorlog tegen Rusland. Om die reden had Napoleon geen geld om oorlog te voeren tegen zijn aartsvijand Groot-Brittannië.

In de tijd dat Hendrik matroos was op het admiraalsschip Charlemagna, voer het schip regelmatig tussen Antwerpen en Vlissingen en af en toe op de volle zee naar La Rochelle om de Engelsen af te schrikken.

Waarschijnlijk heeft Hendrik ook Napoleon gezien. Op 10 september 1811 begint Napoleon aan een inspectiereis naar Holland, die tot 11 november 1811 zou duren. Op 24 september komt hij aan in Vlissingen waar hij per sloep werd overgebracht naar de rede van Boogplaat waar de Scheldevloot gelegen was, toen bestaande uit 21 lineschepen, 11 fregatten, 12 brikken en kotters. Een van de schepen was het admiraalsschip Charlemagna. Door het slechte weer gedwongen verbleef Napoleon 60 uur op dit schip, alvorens hij weer naar Vlissingen werd teruggebracht.

In april 1813 werd hij overgeplaatst naar een kazerne in Mechelen, waar een reserveonderdeel van de marine gelegerd was. Op 24 november 1813 vertrok hij met zijn legeronderdeel vanuit Mechelen via Lille, Amiens, langs de westkant van Parijs richting Tours en vandaar naar de Middellandse zeeplaats: Saintes-Maries-de-la-Mer. Een afstand van ruim 1100 kilometer. Gemiddeld werd er ca. 30 à 40 kilometer gelopen met volle bepakking. Na verblijf van enkele weken daar, liep de route via Arles richting Clermont Ferrand via de westkant van Parijs weer terug naar Mechelen.

Op 24 januari 1814 kregen zij opdracht om verder te marcheren vanaf Mechelen, Brussel, Lile, Rijssel, naar Arras. Hier zijn zij acht dagen bij burgers ondergebracht en daarna nog zes weken in een 'Barak' om daarna hun weg te vervolgen via Amiens, Poitiers naar La Rochelle. Een afstand van ruim 850 kilometer. Voor zover bekend hebben op deze routes nooit gevechten plaats gevonden.

Ondertussen hadden er nogal wat veranderingen plaatsgevonden. In november 1813 kwam Prins Willem van Oranje terug naar Nederland hetgeen op basis van een nieuwe grondwet leidde, tot zijn inhuldiging op 1 september 1815 tot Koning Willem 1. Napoleon verloor het offensief om de

Pacificateur

Napoleon had nog een andere reden om het koninkrijk Holland in te lijven. Hij hoopte dat hij de beroemde Hollandse vloot weer kon optuigen en daardoor de superioriteit van de Engelse marine kon aantasten. Hij liet 29 nieuwe schepen bouwen o.a. de

Pacificateur, naar een ontwerp van Sanè te Antwerpen. Men begon met de bouw in september 1807. Het schip werd te water gelaten op 22 mei 1811 en eind augustus 1811 in de vaart genomen. Het schip had een lengte van 59,3 meter, was 15,3 meter breed en had een diepgang van 7,8 meter. Het schip was voorzien van 3 masten en had 2683 m² zeil. Daarnaast waren aan boord 80 kanonnen van verschillende zwaarten. Het had twee dekken en er waren 866 bemanningsleden aan boord.

Het schip werd beschouwd als een van de beste zeilschepen in de vloot van Frankrijk en heeft dienst gedaan tot 1823. In 1823 werd als proef voor het eerst de Canon-obusier gebruikt op een oorlogsschip in plaats van ronde kogels. Er werd twee maal geschoten op de Pacificateur bij Condemned met verwoestende gevolgen. Het schip brak in tweeën, vloog in brand en zonk.

Franse hoofdstad en hij werd gedwongen op 6 april 1814 afstand te doen van de troon en werd verbannen naar Elba.

Vreemd dat Napoleon aan het legeronderdeel van Hendrik geen opdracht heeft gegeven terug te keren naar Parijs, om het offensief dat daar plaats vond in maart en april, te helpen doorbreken. Het kan zijn omdat dit een onderdeel van de marine was.

In La Rochelle aangekomen, is Hendrik vermoedelijk als matroos aan boord gegaan van de Pacificateur en meegevoerd naar Antwerpen. Plots op 9 juni is hij in Rotterdam, waar hij wordt ontslagen 'uit den Zeedienst als laatst gediend hebbende op de Pacificateur' om naar zijn woonplaats Bronkhorst terug te keren.

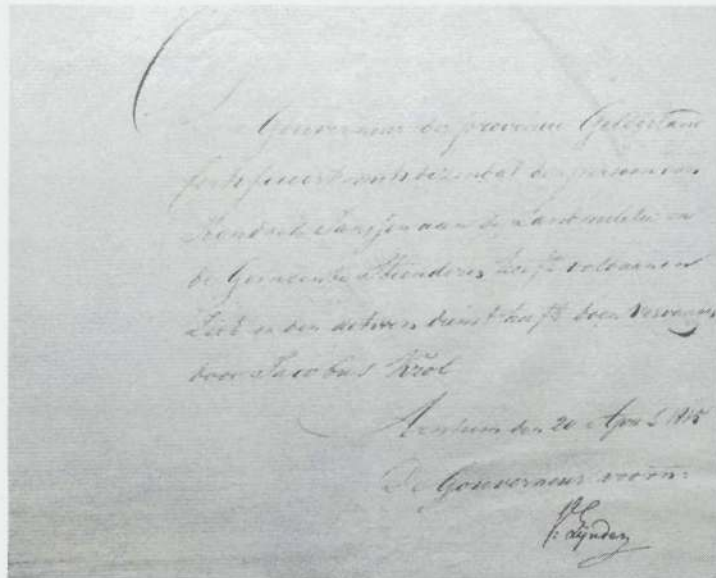
Hendrik is weer thuis gekomen, wat niet van iedereen van de lichter 1811 gezegd kan worden. Volgens een in 1814 opgestelde lijst door het Gemeentebestuur van Steenderen zijn voor zover bekend Jan Kempers, Reint Polman, Willem Heijtkink en Hendrik Memelink omgekomen in de veldtocht van Napoleon naar Rusland. Hendrik Brandenhorst is vermoedelijk in het marine-hospitaal te Hermixen bij Antwerpen overleden. En waar er wat gebeurd is met Bernardus Pelgrom, Hendrik Masselink en Gert Jan Hueting is niet bekend, maar waarschijnlijk zijn zij allen ook in Rusland gesneuveld.

Landmilitie

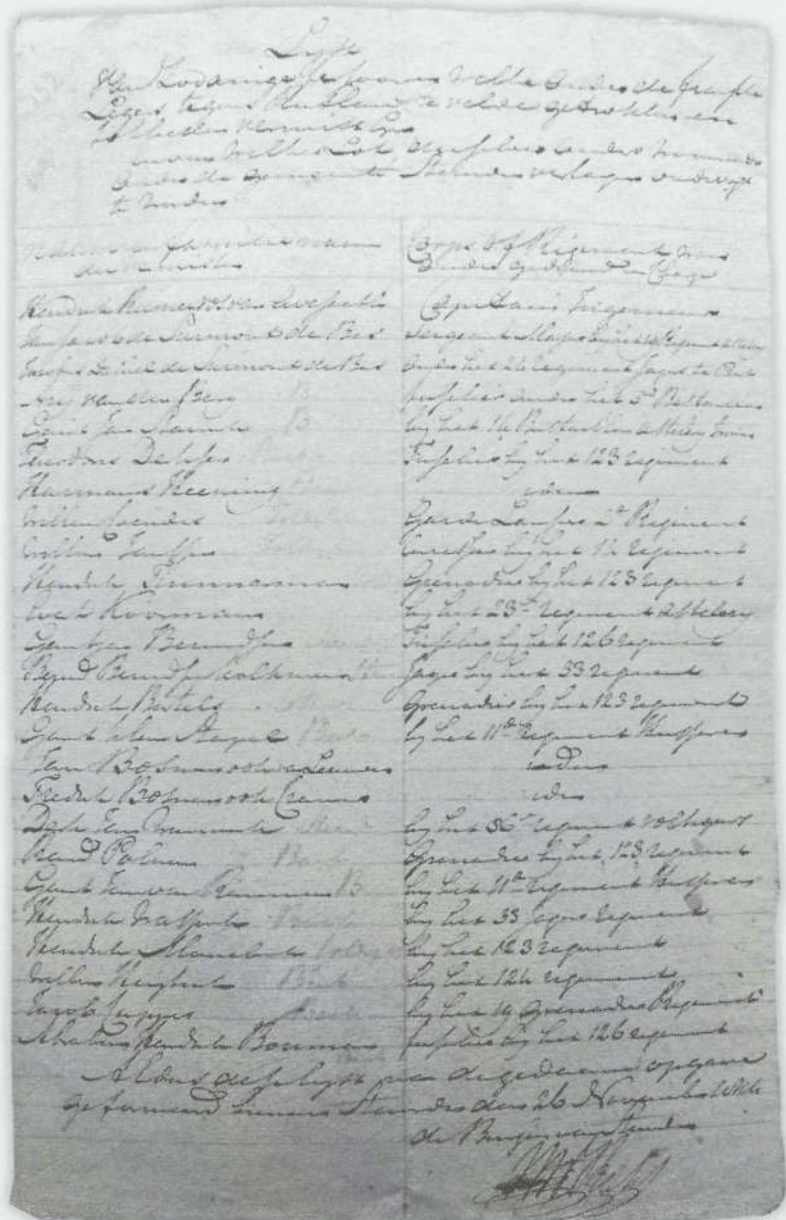
In 1813 organiseerde de latere koning Willem I bij reglement van Algemene Volkswapening, Landstorm en Landmilitie, het leger. De Landmilitie werd in de praktijk gevormd door vrijwilligers, aangevuld met ingelote dienstplichtigen. De taak van de Landmilitie was de verdediging van het vaderland en de verdrijving van de vijand. Hiervoor kwamen mannen in aanmerking van 17 tot 50 jaar. In oorlogstijd kon het leger aangevuld worden door schutterijen.

Nadat Hendrik thuis was gekomen krijgt hij een oproep om zich te melden voor de landmilitie. Dit zou inhouden dat hij weer opnieuw in dienst moest. Schijnbaar was hij niet geheel onbemiddeld want hij heeft zich door een andere loteling laten vervangen. Bij schrijven d.d. 20 april 1815 verklaart de gouverneur van Gelderland dat hij heeft voldaan om zich in actieve dienst te laten vervangen door Jacobus Krol. Waar deze Krol van kwam is niet bekend.

In 1816 wordt hij weer benaderd, maar nu voor de schutterij. Hij ontvangt een lastgeving van veldwachter J.M.Grosz om 'op de 30ste dezer

Afkoopnummer Jansen-Krol

Lijst vermiste militairen

ALGEMEENEN ACHTERSTAND.

Fol. Verificatie Boek.
Fervolg. No. Procur.

PROCURATIE 1823.

Ik Ondergeteekende

Hendrik Jansen

wonende in de gemeente van *Stads- en Landprovincie van Zuid-Nederland*
verklaar *Onherroepelijk* te Constitueren en magtig te maken, den Heere
SAUTYN VAN WYN, zyn Administratie-Kantoor houdende te *Rotterdam*,
omme met regt van *substitutie* te ontvangen, ligten, quiteeren, of overdragen,
zoodanige documenten, mandaten, of verëeningen, als ten *zijn* behoeve in
zijn gewezen qualiteit, als *matroos gedient op de Pacificateur*

in *franschen* dienst zonden zyn, of worden verëvend; belovende in deze
approbatie, en ratificatie, als naar de wet. — Genoegen nemende in de *over-*
eënkomst met voormelden Zaak-gelastigden; omme door, of van wegen hem
kosteloos, en zonder eenige korting, te worden betaald, met *negentig* ten
honderd, *eens geld*, voor *zoodanige* som als het *verëvende* bedrag, ten
behoefte zal zyn geschied. — Herroepende mits dezen alle vroegere acten, volmag-
ten, enz. verklarende omtrent deze vordering *onbezwaard* te contracteren. —

Dubbeld gedaan onder *de* hand *van* *den* *13de* *den* *1823*

De Burgemeester (of hoofd) van het Gemeentebestuur te
verklaart de echtheid van bovenstaande hand van
als gewezen in franschen dienst, actum
den 13de

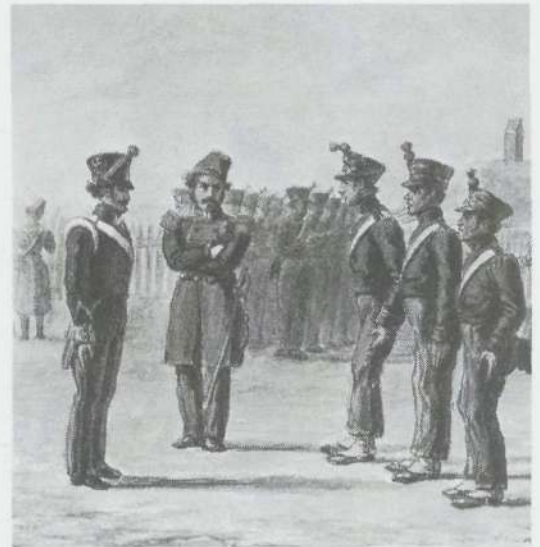
Geregistreerd te den

NB. Op den rug der dubbeld dezer Procuratie word de Verificatie afgeteekend, terwijl de *angen* tot informatie op het Kantoor te Rotterdam, (voorzien met de dubbeld dezer acte) zyn.
Voor de buitenwonende personen iederen Maandag en Dingsdag van 9 tot 2 uur.
Voor de in Rotterdam wonende, den eersten Woensdag en Donderdag in elke maand.

Procuratie 1823

Literatuur:

Archief: Familie Jansen Koedokter
Archief: Historische Vereniging Steenderen
Archief: Gemeente Steenderen
Archief: Erfgoedcentrum Achterhoek
Archief: diverse andere archieven
Diverse websites, waaronder het militair register.
S. Laansma, Zutphense jongens in Franse krijgdiens. Cultuur tijdschrift 1988
H. Ringoir, De Nederlandse Infanterie (Bussum, 1968)
Pater Jan Koekkoek, De heerlijkheid Baak (Doetinchem 1990).

maand des voormiddags om 10.00 uur naar de kerk van Vorden te komen ten einde in de rustende schutterij te worden ingelijfd. Ingevolge een schrijving van den heer Militie Commissaris van het derde district, Steenderen den 14ste april 1816'. Volgens de lijst is hij daar geweest. Hoeveel jaren hij bij de schutterij actief is geweest, is niet bekend.

In die dagen kwam de militaire dienst steeds weer terug in je leven tot je 50ste levensjaar. Zelfs wanneer je trouwde. Toen Hendrik op 18 januari 1822 met Neesje trouwde, werd een handgeschreven kopie van het ontslagbewijs uit 'den zeedienst' toegevoegd aan de huwelijksakte.

Procuratie 1823

In 1823 ontvangt Hendrik van 'Administratie-Kantoor Sautyn van Wijn' te Rotterdam een schrijven waarin zij vragen het recht van substitutie 'ten behoeve in de gewezen qualiteit, als matroos op de Pacificateur'. Velen, waaronder Hendrik, hebben over 1814 geen soldij meer ontvangen. Tussen Frankrijk en Nederland was door Frankrijk een fonds ter beschikking gesteld waaruit zij alsnog hun soldijden zouden kunnen ontvangen. Of hij dit nadien ook ontvangen heeft, is niet bekend. ■

Het bijzondere leven van Joop Sangers uit Steenderen

Johan Berend Anton Sangers (roepnaam Joop) was de enige zoon van Antoon Sangers, geboren in het gebied de Cortenoever gemeente Brummen op het adres Piepenbeltweg nr. 6. Joops vader had daar een boerderijtje met vee en verbouwde zelf de gewassen voor zijn dieren. Hij had een paard met twee wagens, een dichte en een platte wagen, om oogst zoals rogge en bieten te vervoeren. Ook vervoerde hij gewassen voor andere boeren op de Cortenoever. Zo haalde en vervoerde hij met paard en dichte wagen zo'n drie keer per jaar turf voor de boeren en Jopie ging wel eens met hem mee.

Door Henny Rouwenhorst

Op zekere dag ging Jopie, hij was toen een jaar of zes, met zijn vader met paard en wagen naar de IJssel, want er lag weer een boot met turf aangemeerd bij het Half-Vasten, een grote boerderij met rieten dak vlak aan de IJssel.

Na het laden van de turf dronken ze op het Half-Vasten een kop koffie en bij deze gelegenheid kreeg Jopie van de eigenaar en beheerder de heer Joop Wassink een mooie stenen uil van wel 30 cm hoog en een stenen pijp met daaraan bevestigd een stenen pakje tabak.

Hij was er blij mee, hij ging van de uil houden en op latere leeftijd schafte hij nog twee uilen aan. De uil die hij kreeg is nog steeds in zijn bezit en staat in zijn woonkamer op een antieke mahonie bonneur. Toen Joop elf jaar was verongelukte zijn vader met zijn motor.

Het huis waar Joop destijds woonde werd in de jaren 70 gesloopt, omdat er vanwege de ruilverkaveling op deze plek een klinkerweg moest worden aangelegd richting 'het Ganzenei'.

Joop is toen verhuisd naar Steenderen, zijn moeder bleef in Brummen wonen.

Joop had inmiddels, na een aantal jaren in de bouw te hebben gewerkt als timmerman, metselaar en uitvoerder, als zelfstandige een eigen meubelmakerij opgebouwd.

In 1987 brandde zijn huis af maar de uil die hij had gekregen bleef gespaard.

Stenen uil verkregen van Joop Wassink na het turf laden.

En handig en bekwaam als hij was bouwde hij zijn huis zelf weer helemaal zelf op.

Vijftien jaar later werd hij getroffen door een beroerte, werd daardoor arbeidsongeschikt en was genoodzaakt zijn bedrijf te beëindigen, hoe zwaar hem dat ook viel.

Maar het leven ging verder en weer tien jaar later verwezenlijkte hij een lang gekoesterde wens:

Het historisch streekmuseum "Makkeluk Zat Museum"

Terug in de tijd met Joop Sangers

Vanaf de Bronkhorsterweg, over een zandweg naar een plek bij de Molenkolk staan drie oude boerderijen en in één daarvan woont voormalig meubelmaker Joop Sangers.

Joop is al vanaf zijn jeugd gefascineerd door oude spullen en stond jarenlang bekend om zijn antiek- en rommelmarkt. Ook wisten de mensen hem te vinden voor het restaureren van oude meubels, kasten of wat dan ook. Voor metaalwerk draaide hij zijn hand ook niet om. Sommige inwoners van Steenderen kunnen zich die kermisoptocht nog wel herinneren waarin Joop meereed in een eigenhandig gerestaureerde auto van het merk Citroen uit het jaar 1926.

Meer dan 50 jaar verzamelde hij de meest uiteenlopende en bijzondere spullen en liep hiervoor markten en veilingen af. Hij kocht spullen die hij mooi vond en al die spullen hadden gemeen dat ze oud tot zeer oud waren. Het oprichten van een museum was zijn droom want dan kon hij zijn verzameling een plek geven en ook anderen laten genieten van al dat moois.

Joop bouwde zijn voormalige timmerwerkplaats om tot museum. Dit deed hij, handig als hij is, uiteraard zelf, hij was er meer dan een jaar mee bezig. Hij creëerde verschillende ruimten waarin diverse aspecten van het leven van toen met originele meubels en artikelen worden weergegeven. Zoals een woonkamer, keuken, schooltje, winkeltjes, kapperszaak, poppen, speelgoed, doopjurkjes, een collectie radio's en oude klokken, een bar, een bedstede en ga zo maar door. In iedere ruimte zijn gepaste gebruiksvoorwerpen te vinden.

Dit varieert van zaken zoals serviesgoed in een oude vitrine of oud beddengoed in de zelf gebouwde bedstede, tot onverwachte collecties van antiek ondergoed in een antieke kast en een verzameling oude radio's van bakeliet. Zelfs een antieke Miele wasmachine en antieke Miele karnton tref je aan.

Het museum geeft diverse indrukken uit de tijd tussen grofweg 1700 en 1900.

Wie er een bezoek brengt aan zijn museum ziet in eerste instantie een 'gewone' ruimte met

mooie oude spullen. Als je echter met Joop meeloopt zie je pas echt hoeveel leuke en bijzondere artikelen hij in zijn collectie heeft. De mooiste spullen etaleert hij in kasten en vitrines.

Hij trekt een van de vele kasten open en toont originele korsetten en antieke onderbroeken uit het begin van de vorige eeuw.

Opent een lade en laat kranten zien uit de jaren 1940-1945.

Hij wijst op een bakelieten stofzuiger die het nog doet ook.

Uit kleine laatjes komen nog benen knoopjes en kousjes voor de olielamp, nieuw in het doosje.

Hij laat je omhoog kijken naar oude motoren die gebroederlijk naast elkaar gepresenteerd staan.

En als je verder kijkt zie je de mooie poppen en de mooie serviezen in de vitrinekast staan en het is dat Joop Sangers het zegt, maar je zou niet zeggen dat het beddengoed in de bedstee uit de 19e eeuw stamt, zo mooi dat het nog is en op de schoolbankjes uit 1850 liggen vaccinatieboekjes van slechts enkele tientallen jaren later. Slobkousen, glasnegatieven en afdrukken ervan, een paardenhoofdstel, oud gereedschap, een oude eierkolenweger, je kunt het zo gek niet bedenken of Joop heeft het.

Joop was net als zijn vader een motorliefhebber en reed jarenlang op een uit 1943 stammende Harley Davidson en kon het niet nalaten in zijn museum ook enkele motorfietsen ten toon te stellen waaronder een oude BSA.

Slobkousen, glasnegatieven en afdrukken ervan, een paardenhoofdstel, oud gereedschap, een oude eierkolenweger, je kunt het zo gek niet bedenken of Joop heeft het.

Dat maakt niet zoveel uit want voor jongeren stamt een dergelijke motor ook uit de oertijd. Het oudste stuk uit zijn collectie heeft hij echter zomaar in de schoot geworpen gekregen. Het is een vuistbijl die hij vond op zijn eigen land. Joop heeft zijn historisch streekmuseum de naam "Makkeluk Zat Museum" gegeven.

Het museum is opengesteld van 21 maart tot 21 oktober op woens-, donder- en vrijdag van 13.00 tot 17.00 uur en op afspraak.

Bronkhorsterweg 40-7221 AD Steenderen
Tel. 0575 - 45 16 72 ■

● Van de Activiteitencommissie

za 26 september

Middagexcursie 'Hoge Linie'

naar de 'Hoge Linie' in Doesburg. Tijdens de excursie is er aandacht voor de vestingbouw en de natuuraspecten.

Doesburg anno 2005 (Google Earth). Vanuit de lucht zijn de Hoge Linie (rechts) en Lage Linie (onder) nog goed herkenbaar

ma 19 oktober

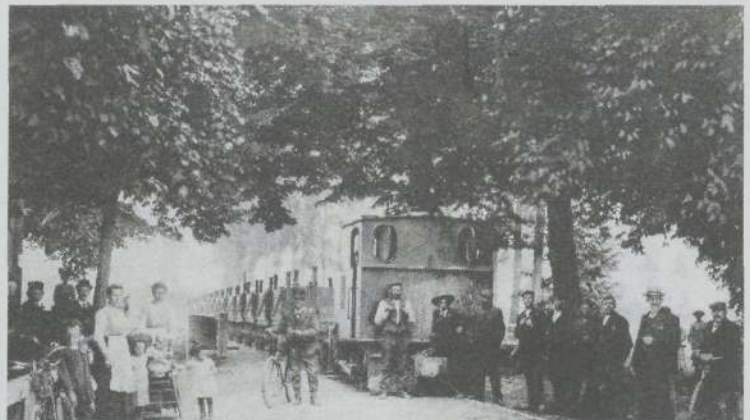
Dialezing 'Huis Bergh'

Goderd van Heek met een dialezing over 'Huis Bergh' en de familie van Heek. Deze avond is vorig jaar niet doorgegaan vanwege ziekte van de heer van Heek.

ma 16 november

Lezing stoomtrams in Bronckhorst

Lezing door de heer Herman de Vries. Over o.a. stoomtrams in Bronckhorst. Hij is vrijwilliger van het spoorwegmuseum in Doetinchem.

ma 18 januari 2016

Lezing religieuze monumenten

Lezing door drs. J.J.P. Gardeniers. De zorg voor religieuze monumenten en de rol van de Stichting Oude Gelderse kerken, waarbij ook aandacht is voor de plaatselijke gebouwen.

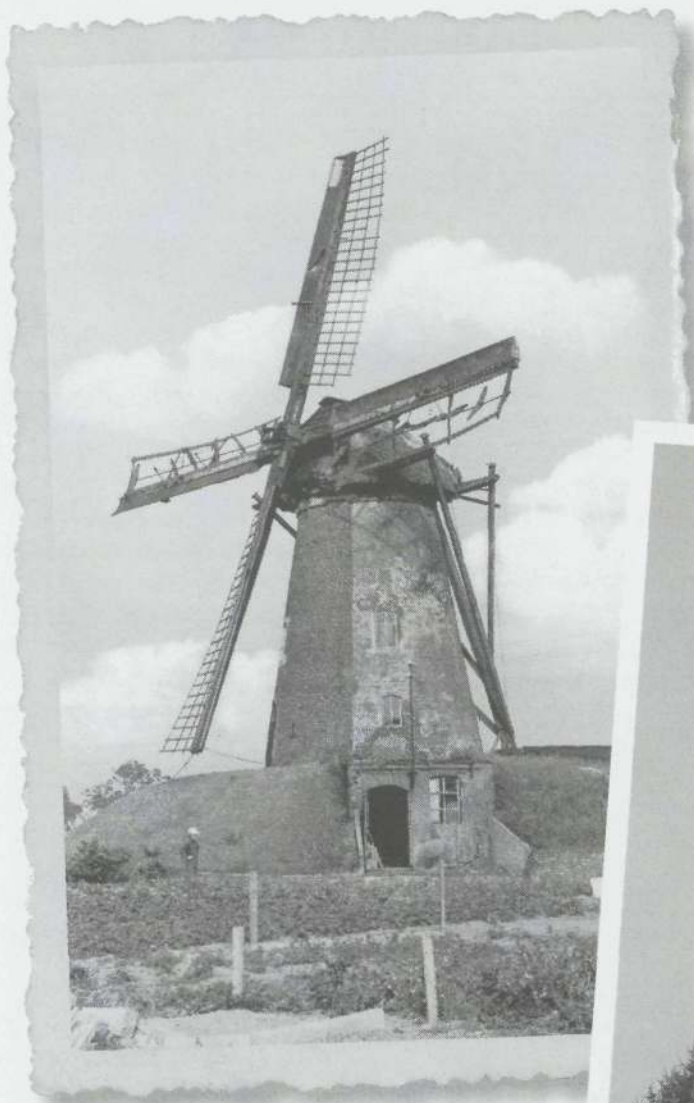
ma 21 maart 2016

Ledenvergadering

Steenderen toen en nu

Straatbeelden van toen gezien vanuit het nu.

Aan de hand van oude foto's die op dezelfde plaats opnieuw genomen zijn, is te zien wat er in de loop der jaren is veranderd.

*Beltkorenmolen "De Hoop"
te Rha (Gem. Bronckhorst).*

